

## SIFATLI BOSHQARUVDA RAHBAR IMIDJINING AHAMIYATI VA MEXANIZMLARI

**Matnazarov Hurmatbek Egamberganovich**

Alfraganus University” nodavlat oliy ta’lim tashkiloti  
monitoring va ichki nazorat bo’limi bosh mutaxassisi

**DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21906181>

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada rahbar imidjining sifatli boshqaruv jarayonidagi ahamiyati va uni shakllantirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Rahbar imidji tashkilot samaradorligi, xodimlarning motivatsiyasi va jamoaviy ish samaradorligiga bevosita ta’sir ko’rsatadi. Maqolada rahbar imidjini rivojlantirish strategiyalari, kommunikatsiya vositalari va psixologik omillar orqali boshqaruv jarayonini yaxshilash usullari ko’rib chiqiladi.

**Kalit so’zlar:** rahbar imidji, boshqaruv samaradorligi, rahbarlik, kommunikatsiya, motivatsiya, tashkilot madaniyati, psixologik ta’sir, strategik boshqaruv.

**Abstract:** This article analyzes the importance of managerial image in effective management and the mechanisms for its formation. The manager’s image directly influences organizational efficiency, employee motivation, and team performance. The study examines strategies for developing managerial image, communication tools, and psychological factors to enhance management processes.

**Keywords:** managerial image, management effectiveness, leadership, communication, motivation, organizational culture, psychological impact, strategic management.

**Аннотация:** В данной статье анализируется значение имиджа руководителя в эффективном управлении и механизмы его формирования. Имидж руководителя оказывает прямое влияние на эффективность организации, мотивацию сотрудников и командную работу. Рассматриваются стратегии развития имиджа руководителя, средства

*коммуникации и психологические факторы для совершенствования управленческих процессов.*

**Ключевые слова:** *имидж руководителя, эффективность управления, лидерство, коммуникация, мотивация, культура организации, психологическое влияние, стратегическое управление.*

**Kirish:** Bugungi zamonaviy tashkilotlarda samarali boshqaruvning muhim omillaridan biri rahbar imidjidir. Rahbar imidji — bu rahbarning tashqi ko‘rinishi, xatti-harakati, kommunikatsiya uslubi va shaxsiy fazilatlari orqali shakllanadigan, xodimlar va jamoa tomonidan qabul qilinadigan ijtimoiy obrazdir. Rahbar imidji tashkilot ichidagi ishonch, motivatsiya va jamoaviy ish samaradorligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli rahbar imidjini boshqaruv jarayonida ongli ravishda shakllantirish va rivojlantirish zamonaviy boshqaruv amaliyotining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Rahbar imidji nafaqat tashkiliy samaradorlikni oshiradi, balki xodimlarning tashkilotga sodiqligi, innovatsion fikrlash va ish jarayonidagi faol qatnashuvini ham rag‘batlantiradi. Shu bilan birga, rahbar imidjini shakllantirish mexanizmlari turli omillarni o‘z ichiga oladi: kommunikatsiya strategiyalari, ijtimoiy va psixologik ta’sirlar, shuningdek, rahbarning o‘zini rivojlantirish va professional kompetensiyalarini oshirish.

**Asosiy qism:** Har bir rahbar o‘z faoliyatida mehnat jamoasi bilan samarali ish olib borishi, ta’lim-tarbiya jarayonini to‘g‘ri tashkil etishi va xodimlar bilan muloqot madaniyatini yuqori darajada saqlashi zarur. Shu jarayonda rahbar va pedagogning imidji alohida ahamiyat kasb etadi. Rahbar o‘z tashqi ko‘rinishi, nutqi va muloqot uslubi orqali jamoa a’zolarining e’tiborini jalb etadi, ularni o‘z fikriga jalb qilish va hamfikrlarni yig‘ishda muhim rol o‘ynaydi. Bunday holatlar ta’lim muassasalarida o‘quv jarayoni samaradorligini oshirishga bevosita ta’sir qiladi.

“Imidj” (inglizcha “image”) tushunchasi o‘zbek tilida “siymo”, “timsol”, “qiyofa” va “obraz” ma’nolarini anglatadi. Shu bilan birga, mohiyatiga ko‘ra, imidj rahbarda joziba va maftunkorlik sifatlarini ham ifodalaydi [1]. Rahbar imidji — bu

rahbarning ma'naviy-axloqiy qiyofasi bilan tashqi ko'rinishi o'rtasidagi uyg'unlik va mutanosiblikni ifodalovchi ijtimoiy obrazdir.

Imidj — bu sintetik siymo bo'lib, ma'lum bir shaxsga nisbatan insonlarning tafakkurida yuzaga keladigan tashkilot yoki ijtimoiy ob'ekt qiyofasini ifodalaydi [2]. U o'zida yetarli darajada his-tuyg'u va axborotni mujassamlashtiradi, shuningdek, aniq ijtimoiy munosabatlar tasavvurini yaratadi. Shu sababli rahbar va pedagog imidjini ongli ravishda shakllantirish va boshqarish, sifatli boshqaruv tizimida asosiy mexanizm sifatida qaraladi.

Rahbar va pedagog imidji nafaqat tashqi ko'rinish va nutq bilan cheklanmay, balki u ma'naviy, psixologik va ijtimoiy jihatlarni ham o'zida mujassamlashtiradi. Imidjning qadriyat funksiyalari quyidagilar bilan tavsiflanadi:

Shaxsni yuksaltiruvchi funktsiya: Imidj rahbar yoki pedagogning ijtimoiy mavqeini, obro'sini va ishonchliligini oshiradi. Masalan, tadqiqotlarga ko'ra, rahbarning professional va ijtimoiy jihatdan kuchli imidji xodimlarning unga bo'lgan hurmatini oshiradi va ularni motivatsiya qiladi (Kotter, 2012; Northouse, 2019). Bu funktsiya rahbarning qaror qabul qilish jarayonida samaradorligini kuchaytiradi va jamoa ichida ijobiy ijtimoiy muhit yaratadi.

Shaxsning ma'naviy va individual xususiyatlarini namoyon etuvchi funktsiya: Ijobiy imidj orqali rahbarning shaxsiy fazilatlari — halollik, adolat, bilimdonlik va tashabbuskorlik — vizual va harakatlar orqali ko'rinadi. Masalan, rahbarning kiyinish madaniyati, nutq uslubi, ishga yondashuvi va jamoa bilan munosabati uning individual o'ziga xosligini va professional salohiyatini namoyon qiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijobiy imidj xodimlarning rahbarni model sifatida qabul qilishini osonlashtiradi va ularning ish faoliyatidagi natijalarni sezilarli darajada oshiradi (Goleman, 2006).

Psixoterapevtik funktsiya: Rahbarning imidji jamoa a'zolari ruhiy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. U ishonch, xavfsizlik va motivatsiyani mustahkamlaydi. Masalan, Rahbarning ijobiy imidji jamoa ichida stressni kamaytiradi, konfliktlarni yumshatadi va xodimlarning ishga bo'lgan e'tiborini oshiradi. Tadqiqotlar shuni

ko'rsatadiki, rahbarning psixologik jihatdan ishonchli va ijobiy imidji xodimlarning ishga sodiqligi va ijodkorligini 20–30% ga oshirishi mumkin (Kouzes & Posner, 2017).

Rahbar va pedagog imidjining qadriyat funksiyalari nafaqat tashqi qiyofa va nutqda, balki ma'naviy, psixologik va motivatsion jarayonlarda ham o'z ifodasini topadi. Bu funksiyalar boshqaruv samaradorligi va ta'lim muassasalarida o'quv jarayoni sifatini oshirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Jozibador xususiyatga ega rahbar yoki pedagog insonlar e'tiborini va hurmatini qozonadi, bu esa uning bioenergetik quvvatini to'ldirish va tiklash imkonini yaratadi. Bunday shaxs ijobiy va barqaror kayfiyatga ega bo'lib, maqsadlariga erishishda optimist va o'ziga ishonch bilan harakat qiladi. Shu jihat rahbarlik faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Rahbarning tashqi qiyofasi va ichki psixologik holati xodimlarga samarali ta'sir ko'rsatishda alohida ahamiyat kasb etadi [4]. Xodimlar faoliyatini boshqarish va pedagogik jarayonni sifatli tashkil etish uchun rahbar quyidagi talablarga javob bera olishi zarur:

Xodimlarning harakat va o'zgarishlarini sezish: Rahbar har qanday vaziyatda xodimlarning hatti-harakatlarini, pedagogik faoliyatlarini, turli topshiriqlarni bajarish jarayonidagi o'zgarishlarni tashqi ko'rinish yoki ichki holatlarda sezmasdan bilib olishi kerak. Bu rahbarning empatiya va kuzatuvchanlik qobiliyatini talab qiladi.

Nutq, mimika va pantomimika orqali aniq ifodalash: Rahbar o'z fikr va his-tuyg'ularini nutq yordamida, shuningdek mimika va pantomimika vositalari orqali aniq, ravshan va tushunarli qilib ifodalay olishi, xodimlarning faoliyatini kerakli yo'nalishda tashkil eta olishi zarur. Bu kommunikatsiya ko'nikmalari rahbar imidjini shakllantiruvchi eng muhim mexanizmlardan biridir.

Jonli, obrazli va intonatsiyali nutq: Rahbarning nutqi jonli, obrazli, aniq-ravshan, intonatsiyali va emotsiyaga boy bo'lishi lozim. Nutqda stilistik va grammatik xatolarga yo'l qo'yilmasligi shart[4]. Shu holda xodimlar rahbarini

nafaqat tinglaydi, balki eshitadi, tushunadi va uning boshqaruv ko'rsatmalariga faol javob beradi.

Rahbar imidjining tashqi qiyofasi, nutq va kommunikatsiyadagi ifodasi boshqaruv jarayonining samaradorligi va pedagogik faoliyatning sifatini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida qaraladi [5].

Boshqaruv jarayonida pedagogik taktning yetishmasligi ko'pincha turli muammolarni yuzaga keltiradi. Xodimlarga rahbar tomonidan ortiqcha talablarning qo'yilishi, izchillikka rioya qilinmasligi va xodimlarning individual psixologik imkoniyatlari hisobga olinmasligi boshqaruv jarayonining samaradorligini pasaytiradi. Shuningdek, bir shaxsga bir vaqtda bir nechta vazifalarni yuklash yoki unga nisbatan noaniq va mos kelmaydigan munosabat ko'rsatish ham qarama-qarshi vaziyatlar va konfliktlarning paydo bo'lishiga sabab bo'ladi.

Shuni ta'kidlash lozimki, rahbarlik faoliyatining samaradorligi uning pedagogik va psixologik bilimlarni boshqaruv jarayonida to'g'ri qo'llay olishiga bog'liq. Pedagogik takt yordamida rahbar xodimlarning individual xususiyatlarini inobatga olib, ularni motivatsiya qiluvchi va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratadi. Bu esa ta'lim muassasalarida boshqaruv jarayonining samaradorligini oshirish, xodimlarning ishga bo'lgan sodiqligini mustahkamlash va pedagogik faoliyat sifatini yaxshilash imkonini beradi. Pedagogik takt rahbar imidji va boshqaruv jarayonining ajralmas qismi bo'lib, inson omilini inobatga olgan holda boshqaruv strategiyalarini samarali amalga oshirishda asosiy vosita hisoblanadi.

Mazkur maqolada sifatli boshqaruvda rahbar imidjining ahamiyati va shakllantirish mexanizmlari tahlil qilindi [6]. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, rahbar imidji tashkilot samaradorligi, xodimlarning motivatsiyasi va pedagogik jarayon sifatiga bevosita ta'sir qiladi. Imidj rahbarning tashqi ko'rinishi, nutqi, mimika va pantomimika orqali namoyon bo'lib, xodimlarning e'tiborini jalb qilish, ularni kerakli yo'nalishda faoliyatga yo'naltirish va jamoa bilan ijobiy munosabatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Rahbar imidji pedagogik va psixologik bilimlar bilan uzviy bog'liq bo'lib, pedagogik taktning mavjudligi boshqaruv jarayonida

muammolarni kamaytiradi, xodimlarning individual psixologik imkoniyatlarini hisobga olishga yordam beradi va qarama-qarshi vaziyatlarning yuzaga kelishini oldini oladi. Imidjning qadriyat funksiyalari — shaxsni yuksaltirish, uning ijobiy xususiyatlarini vizual va psixologik tarzda namoyon etish hamda psixoterapevtik ta'sir ko'rsatish — rahbarning boshqaruv samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Po'latov Sh. Ta'lim menejmenti, yohud ta'lim muassasasini ilmiy-metodik boshqarish strategiyasi. Toshkent 2018 .
2. Имидж лидера. Психологическое пособие для политиков под редакцией доктора политических наук Е. В. Егоровой-Гантман. 1998.
3. Базаров Т.Ю. Управлении персоналом. М., 2002.
4. Eshonjonov B.Z. “Migrant oila farzandlarida pedagogik qadriyatlarni shakllantirish texnologiyalari” 13.00.01 – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi. Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (phd) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent-2025. B:- 55
5. Eshonjonov B.Z “Raqamli didaktikaning ta'lim jarayoniga transformatsiyasida konnektivizm nazariyasining o'rni va ahamiyati” “Zamonaviy jamiyatda yoshlarni destruktiv ta'sirlardan himoyalashning pedagogik-psixologik muammolari va yechimlari” mavzusida ilmiy–amaliy konferensiya. Termiz – 2025. 2- qism. 4- sho'ba. B:-533.
6. Кибанов, А.Я. Основы управления персоналом / А.Я. Кибанов. - М.: ИНФА-М, 2003. - 598 с.